

Бороденко М.А.,
здобувач освітньо-наукового рівня доктор філософії
за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародна
економічна політика»
Науковий керівник: **Гапєєва О.М.,** д.е.н., проф.
Університет митної справи та фінансів

СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ У ЗМІЦНЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Україна залишається ключовим експортером зернових і олійних культур та традиційно є одним з гарантів продовольчої безпеки у світі. Як зазначає міністр аграрної політики та продовольства України Віталій Коваль: «продовольство з України годує 400 мільйонів людей по всьому світу» [1]. Національна економічна стратегія на період до 2030 року визначає, що місія України – це світове лідерство з постачання продуктів харчування з високою доданою вартістю [2].

В умовах війни агросектор України вже чотири роки поспіль демонструє свою незламність незважаючи на низку глобальних викликів: втрата частини земельних ресурсів, дефіцит трудових ресурсів, руйнування виробничої інфраструктури. Також додатковою проблемою є мінування земель. За даними OECD [3], уряд компенсує до 80% витрат на розмінування сільськогосподарських ділянок, що повертає заблоковані землі в обіг.

Продовольчу безпеку України варто розглядати комплексно, оскільки вона виступає базовим елементом національної безпеки. Запровадження ринку землі супроводжується обмеженнями на придбання земель іноземцями, що є важливим інструментом захисту національних інтересів. Контроль над землею – ключова передумова національного суверенітету та захисту від економічної експансії. Таким чином, ринок землі є механізмом зміцнення економічної та продовольчої безпеки держави. Він формує умови для ефективного використання аграрного потенціалу, зростання інвестицій, підвищення стійкості виробників та прозорості земельних відносин. Взаємозв'язок ринку землі, продовольчої безпеки та національної безпеки представлено на рис. 1.

Аналітичні звіти Київської школи економіки (KSE) у рамках проєкту «Непереможна земля» демонструють суттєве зростання капіталізації ринку та середніх цін за гектар у 2025 році порівняно з попередніми роками, але разом з цим, слід зазначити, що протягом 2025 року обсяг ринку залишався стабільним і не демонстрував значної динаміки зростання. Це може свідчити про те, що ринок сільськогосподарських земель поступово досягає плато, і в найближчому майбутньому значного подальшого зростання обсягу ринку не очікується [4]. Результатом такого прогнозування може бути встановлення цінової стабільності продовольства.

Рисунок 1. Взаємозв'язок ринку землі,
продовольчої безпеки та національної безпеки

Джерело: складено автором

На сьогоднішній день короткострокові й довгострокові наслідки ринку землі для продовольчої безпеки визначаються комбінацією трьох чинників:

- швидкістю повернення замінованих та деокупованих земель у виробництво;
- здатністю ринкових інструментів забезпечити інвестиції в інфраструктуру зберігання й логістики;
- ефективністю політик щодо запобігання надмірній концентрації власності.

З метою розкриття взаємозв'язків і чинників, що впливають на досліджуване питання, було використано інструментарій SWOT-аналізу стану продовольчої безпеки України у складі національної безпеки (табл. 1).

Таблиця 1

**SWOT-аналіз сучасного стану продовольчої безпеки України у складі
національної безпеки**

S (Strengths) – Сильні сторони	W (Weaknesses) – Слабкі сторони
Потужний аграрний потенціал, родючі ґрунти, великі площі угідь	Мінування понад 30% сільськогосподарських земель
Висока частка АПК у ВВП та валютній виручці країни	Руйнування елеваторів, портів, логістичних маршрутів
Стійкість агросектору навіть в умовах війни	Нерівний доступ населення до продуктів у постраждалих регіонах
Прийнята Стратегія продовольчої безпеки до 2027 року	Низька частка переробки, орієнтація на експорт сировини
Розвиток ринку землі, інвестиційний потенціал	Кадровий дефіцит: міграція, мобілізація, зниження продуктивності
O (Opportunities) – Можливості	T (Threats) – Загрози
Інвестиції через ринок землі, доступ до кредитування	Подальше загострення війни, обстріли, втрата земель
Розвиток переробки та внутрішнього ринку харчів	Кліматичні зміни: посухи, дефіцит опадів, деградація ґрунтів
Євроінтеграція, нові ринки збуту, гранти, інновації	Залежність від експорту та коливань світових цін
Відновлення логістичної та портової інфраструктури	Економічна нестабільність, висока собівартість виробництва
Створення державних резервів, системи раннього попередження	Кіберзагрози для агросектору та логістики

Джерело: складено автором

Узагальнюючи наведене можна дійти висновку, що в умовах воєнних загроз та глобальної нестабільності ринок землі повинен функціонувати не ізольовано: потрібна національна стратегія управління землями, що поєднує аграрну політику, продовольчу безпеку, екологічні вимоги й регіональний розвиток.

Список використаних джерел

1. Український агросектор годує 400 мільйонів людей у світі – міністр агрополітики. URL: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/318628-ukrainskiy-agrosektor->

[kormit-400-millionov-chelovek-v-mire-ministr-agropolitiki](#) (дата звернення: 17.11.2025)

2. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179. Дата оновлення: 04.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text> (дата звернення: 17.11.2025)

3. Organisation for Economic Co-operation and Development. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation-2025_a80ac398-en.html (дата звернення: 19.11.2025)

4. Kyiv School of Economics. Огляд ринку землі в Україні: остаточний аналітичний огляд. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/06/dodatok-2.pdf> (дата звернення: 19.11.2025)